Turkish Studies Educational Sciences

Volume 14 Issue 6, 2019, p. 2857-2868
DOI: 10.29228/TurkishStudies.39615
ISSN: 2667-5609
Skopje/MACEDONIA-Ankara/TURKEY

INTERNATIONAL
BALKAN
UNIVERSITY

EXCELLENCE FOR THE FUTURE
IBU.EDU.MK

Research Article / Araştırma Makalesi

Article Info/Makale Bilgisi

✍ Received/Geliş: 06.11.2019

✓ Accepted/Kabul: 20.12.2019

📅 Report Dates/Rapor Tarihleri: Referee 1 (13.12.2019)-Referee 2 (13.11.2019)

This article was checked by iThenticate.

YABANCI DİL OLARAK ALMANCA DERSLERİNDE BİÇEM ÖĞRETİMİNİN ÖNEMİ*

Gül BAHADIR** - Munise AKSÖZ***

ÖZ

Şiir inceleme söz konusu olduğunda yapılan araştırmaların çoğu şiirin kafiye, vezin, beyit gibi biçimsel özellikleri ile ilgilidir. İlk olarak biçimsel çözümlemenin algılanması, şiirin sadece biçimsel olarak değerlendirilmesine neden olmaktadır. Şiir diğer edebi türlerle karşılaştırıldığında incelenmesi ve yorumlanmasında zorluk yaşanan bir türdür. Bu nedenle öğrencilerin şiir inceleme derslerine karşı isteksiz oldukları gözlemlenmiştir. Biçem ise şiirin anlaşılmasını sağlamakta, dilin kullanım alanlarını ve okuyucunun hayal gücünü ve yaratıcılığını geliştirmektedir. Biçemler yabancı dil öğreniminde öğrencilerin sözcük dağarcığını artırmakta ve dili daha etkin kullanmalarını sağlamaktadır. Şiir çalışması, bilgi gerektirdiği ve geniş bir alana sahip olduğu için öğretilen ve öğretilenler açısından çok zor bir konudur. Şiir türüne çok uzak olan öğrenciler, şiiri incelemekte güçlük çekerler. Birincil hedef, bu zorluğun üstesinden gelmek ve öğrencinin şiir türüne karşı önyargılı tutumunu mümkün olduğunca ortadan kaldırmak olmalıdır. Diğer bir hedef ise okuma alışkanlığını yeteri kadar gelişmemiş öğrencilerin şiir türüne yaklaşmalarını sağlamaktır. Bu nedenle şiir ve biçem öğretimi için en uygun yöntem öğretim ve üretken edebiyat yöntemi olarak belirlenmiştir.

Bu çalışmada biçem kavramının anlamına değinilmiş, anlamsal işlevleri ve oluşum özellikleri belirtilmiştir. Ayrıca kullanılabilecek yöntemler tanıtılmış ve biçem öğretim önerisi çeşitli alıştırma türleri tanıtılarak sunulmuştur.

* Bu çalışma Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Alman Dili Eğitimi Anabilim Dalı 'Vecihi Timuroğlu ve Friedrich Schilleri'nin Şiirlerinde Biçem Karşılaştırması ve Sözkonusu Biçemlerin Öğretimi adlı yüksek lisans tezi çerçevesinde gerçekleştirilmiştir.

** Öğr.Gör.Dr. Anadolu Üniversitesi, E-posta: gbagatir@anadolu.edu.tr

*** Doç. Dr. Çukurova Üniversitesi, E-posta: muniseaksoz@hotmail.com

Anahtar Kelimeler: Şiir Dili, Biçem, Biçem öğretimi, Şiir İncelemeleri.

THE IMPORTANCE OF STYLE TEACHING IN GERMAN COURSES AS A FOREIGN LANGUAGE

ABSTRACT

As far as poetry is concerned, most of the studies focus on the formal features of poetry. Poetry analysis is mostly considered from one side, formal, since when the subject is poetry analysis, firstly formal analysis comes to mind and the elements of poetry like rhythm and rhyme are mostly examined. Compared to other genres, poetry is considered as more difficult to examine and interpret. Consistently, it was observed that the students were reluctant in poetry analysis classes. However, poetry increases the reader's perception, interpretation and creativity in language. It provides effective use of both target language and mother tongue. As for style, it guides the understanding of poetry, shows the uses of language and improves the imagination and creativity of the reader. Therefore, style teaching has an important place in poetry studies. Moreover, it increases students' vocabulary in foreign language learning and enables them to use the language more effectively. For this reason, the most appropriate method for the study of poetry and style teaching was determined as the method of teaching and productive literature.

In this study, the meaning of the concept of style is mentioned and semantic functions and formation characteristics are mentioned. In addition, the methods that can be used are introduced and the style teaching proposal is introduced by introducing various types of exercises.

STRUCTURED ABSTRACT

The poem dates back to the early periods of many languages and even to the first written works, and it has an important place in the culture of each nation. Before the written products were formed, they were transferred from language to language in the early periods of social culture formation, they occurred especially samples from epic genre. In this context, the influence of poetry on the formation of all literary genres cannot be denied. Mankind first used the genre of poetry in order to express and transfer feelings, thoughts, observations and even beliefs to each other. The hymns and songs created during religious and social rituals, ceremonies and celebrations during the polytheist times are proof of this. At this point, poetry plays an important role in the process of historical formation of language by assuming a communication task.

As far as poetry analysis is concerned, most of the studies focus on the formal features of poetry. These features of the poem string, chapter, continent, rhyme, repeated voice, rhyming meter, such as features more related to writing style. Poetry is a type that is difficult to examine and interpret compared to other genres. It is a literary genre rich in both formal and stylistic features. For this reason, it is obvious that not only

form analysis but also style analysis should be conducted in poetry analysis courses because style leads to the understanding of poetry, shows the areas of use of language and develops the imagination and creativity of the reader. Therefore, style teaching has an important place in poetry studies.

Based on these definitions, the genre of poetry has common features in both Turkish and German literature. In both writings, without limitation of subject matter, the words are composed of words that are formed by the poet's reconciliations, as well as the formal features such as rhyme measurement, narrative and meaningful expressions. common features.

In the study, it is found that there is no certain definition of poetry, and the definitions are formed by giving the features and functions of poetry. The reason for this situation is identified in that the structure of poetry changes from the nation to the nation, from culture to culture, and from human to human. In this context, poetry, compared to other literary works, is not static, constantly evolving and is in change. It is the first kind of reflection of changes in language that do not exist in everyday language and still affect the development of language through unusual reconciliations and deviations.

Since there is no absolute definition of poem, the characteristics and functions of the species must be known. When the information is given, it is seen that the starting point of the genre of poetry, the development process and the differences in the functions it has gone through in this process; are important because these phases of poetry have affected the styles that are the subject of the study.

The study of poetry is a very difficult subject in terms of what is taught and taught, as it requires knowledge and it has a wide area. The students who are very distant to the genre of poetry have difficulty in studying style of the poetry. The primary objective should be to overcome this difficulty and to change the student's attitude towards the type of poetry. For this reason, the most appropriate method for the study of poetry and style teaching was determined as the method of teaching and productive literature. This method is student-centered and allows the students to reach common decisions and desired results with an operational approach.

The methods used in poetry teaching and especially exercises that provide convenience during the application should be included. Therefore, the chosen method of writing should be appropriate to the methods and exercises of poetry analysis. At this point, poetry analysis methods and exercises should be included with the thought that it can provide convenience to the teacher. Combining lines, writing parallel poems, based on words and semantic kernel in teaching lyrical texts, completing poems, re-creating poems used in prose, reinterpreting between lines, entering dialogue with text, stage interpretation, adding sound effects to poetry, writing twice Comparing the same poetry are the exercises of poetry analysis.

Students' prejudiced attitudes towards the genre of poetry can be solved through these methods, and these methods, which enable the student to actively participate in the interpretation of poetry, will make

the study of poetry more enjoyable. Current study argues that the most appropriate exercises should be used for the selected poems. The teacher should take this point into consideration in the analysis of the poems chosen.

As a result, it is necessary to emphasize that formal teaching as well as style teaching are necessary in poetry studies. With style analysis, the student will be able to approach the poetry more closely and become a practitioner through methods and exercises. In this way, the student will be able to better understand the poetry he is studying, enjoy more and express his feelings and thoughts better through poetry.

Keywords: Poetry Language, Style, Style teaching, Poetry Analysis

1. Giriş

Yazının üç büyük türünden birini oluşturan şiir, diğer türlerle kıyaslandığında az sözcük kullanarak birçok anlamı aktarma gücüne sahiptir. Bu nedenle de farklı amaçlar için bir araç olarak kullanılmıştır. İnsanlar, duygu ve düşüncelerini aktarabilmek ve unutmamak için şiirin ritim ve kafiye özelliklerinden yararlanmışlardır. Birçok araştırmacı şiirin doğru ve değişmez bir tanımının olmadığını ve tanımlamak için şiirin genel özelliklerine değinmek gerektiğini savunmuşlardır.

Şiir gerek içerik, öz, gerekse söze dönüştürme, sunuluş açısından, özgün, etkilemeye, duygulandırmaya yönelik, yaratı niteliği taşıyan bir söz sanatı ürünüdür. (Aksan 1999:8)

Alıntıda da görüldüğü gibi şiirin en büyük işlevi, duygu ve düşünceleri özgün bir şekilde söze dönüştürebilmesi, kısaca dili özgün biçimde kullanmasıdır. İmgelerin aktarımındaki özgünlük, söz ve anlam sanatlarını kullanarak coşku verici olması, kalıcı ve etkileyici bir nitelik kazanmasını sağlamaktadır (bkz. Kudret 1980: 117). Şiir birçok biçim ile yoğrulmaktadır. Biçimler şairin sözcüklerle oynayarak farklı ve çarpıcı ifadeler oluşturmalarıdır.

Şiir anlatılmak isteneni en kısa ve çarpıcı şekilde aktarma sanatıdır ve bu nedenle de sözcük seçiminin bilinçli bir şekilde yapılmasını gerektirir. Şiir incelemek her anlamda bir bilgi birikimi gerektirmektedir. Çünkü şiir incelemesi yapan kişi, şairin iletmek istediği duygu ve düşünceleri, sözcüklere yüklediği ikincil anlamları da farketmek zorundadır. Bunun için de hem şairi eserleri çerçevesinde tanımak hem de şiirin biçim ve biçim özellikleri ile ilgili genel bir bilgi birikimine sahip olmak gerektirmektedir.

Şiir incelemek, şiir yazmak, öğrenilen biçimleri herhangi bir şiirde bulmak ya da uygulamak genellikle öğrencilerin uzak durmak istedikleri bir alandır. Zaten edebiyata mesafeli olan öğrenci için şiir ve biçim öğrenimi büyük korkuya, sıkıntıya neden olmakta ve bundan dolayı da anlamayı ve öğrenmeyi güçleştirmektedir. (Aksöz 2017: 11)

Okuma alışkanlıkları zayıf olan öğrencilerin yabancı dilde üretilen bir şiiri anlaması, incelemesi ve yorumlaması oldukça sıkıntılı bir süreçtir. Bu sürecin daha kolay gerçekleşmesi için uygun öğretim yöntemlerin ve alıştırmaların seçkisi yapılmalıdır.

Şiir incelemelerinde biçimin değerinin kavranması ve biçim çalışmaları ile yapılan incelemelerin öğrenen açısından hem zorlukların giderilmesi hem de eğlenceli alıştırmalarla sürecin içine dahil edilmesi ile karşılaşılabilecek zorlukların giderilmesi amaçlanmaktadır. Çünkü biçimi öğrenmiş kişiler sadece şiirler de değil gazete yazılarında, gazete başlıklarında, reklamlarda, haberlerde ve daha birçok alanda dil ile yapılan oyunları anlayacak ve aslında söylenmek istenileni ortaya çıkartacaktır.

2. Çalışmanın Amacı ve Yöntemi

Çalışmada biçemin kavramsal anlamı üzerinde durularak, türleri ve özellikleri tanıtılmaktadır. Ayrıca şiir incelemelerinde kullanılabilir en uygun öğretim yöntemine ve alıştırımlara değinilmektedir. Böylece öğretmen ve öğrenci açısından dersin daha iyi ve eğlenceli olması için bir öneride bulunulması amaçlanmaktadır.

3. Çalışmanın Önemi

Şiirde biçem incelemeleri, üretilmiş iki şiir arasındaki farkı ve şairin aktarmak istediği duyguyu en yakın şekilde kavranabilmesi açısından öğrenilmesi ve öğretilmesi gerekmektedir. Örneğin ayrılığı konu alan ancak konunun aynı olması halinde bile, binlerce birbirinden farklı örneği barındıran şiir bulunmaktadır. Bu farklılığın nedeni şairlerin, dilin yaratıcılık işlevini başarılı bir şekilde kullanmalarıdır. Şiir okuyucusu şiiri doğru anlamak ve yorumlayabilmek için de kendi dilindeki yaratıcılık yeteneğini arttırmalı ve dili daha etkin kullanmayı denemelidir. Biçemler aracılığı ile aktarılmak istenilen daha süslü ve etkin bir şekilde ifade edilmektedir. Bu da dilin zenginleşmesini sağlamaktadır.

Daha önce de vurgulandığı gibi şiir inceleme sözkonusu olduğunda ilk önce akla gelen şiirin ritmi, kafiye düzeni gibi biçimsel özellikleridir. Elbette ki bu özelliklerin de öğrenilmesi, şiir türlerini anlamak için gerekmektedir. Ancak biçem, şiir inceleme derslerinde göz ardı edilmektedir. Ayrıca biçem hem okur hem de öğrenen açısından çok da önemli görülmemektedir. Çünkü okur şiiri kendi duygusal ihtiyacı içinde algılar ve yorumlar. Öğrenen ise daha çok ezberlenebilecek kavramların önemli olduğu gibi yanlış bir tutum içerisindedir. Bu yanlış tutumu değiştirmek için, öğrencinin biçem kavramının ne olduğunu bilmesi ve ifade gücünü farketmesi gerekmektedir.

Biçem (lat. Stilus)= yazma kavramı, yazma türü) dilsel ifadelerin ve sunumun özgünlüğüdür. (Yazınbilimi), söz diziminin başka oluşturma biçimlerine zıtlık oluşturabilecek şekilde, bilinçli olarak oluşturulması ve bir araya getirilmesidir. (Best 1973:527)

Alıntıdan da anlaşıldığı gibi, şair eserini oluştururken bilinçli ve özgün bir dil seçimi yapar. Bu özgünlük şiir incelemelerin de zorluk teşkil edebilmektedir. Bu zorluğu aşmak için de, hem şairi yazın bağlamında tanımak hem de bir bilgi birikimine sahip olmak gerekmektedir. Bu da öğrencilerde şiir öğretimi ya da incelemesi derslerinin çok sevilmemesine neden olabilmektedir.

Biçem kavramı söz konusu olduğunda, şiir okuyucusu genelde şiirde aktarılmak istenilenin ne şekilde sunulduğundan çok ne olduğunu önemser. Oysaki duygu ve düşüncelerin aktarılış şekli, duygu ve düşüncelerin yoğunluğu, derinliği ve geçerliliği konusunda önemlidir. Bu nedenle öğreticinin şair ve okuru ortak bir paydada buluşturması gerekmektedir. Bunun için de öğrenci kendi almak istediğine en uygun duygu ve düşünceleri verebilen şair ve şiire yöneltilmelidir. Kendisine yakın gördüğü bir şiiri incelerken edindiği bilgiler ışığında farklı şiir tarzlarına yaklaşacak ve şiiri doğru bir şekilde algılaması ve yorumlaması daha kolay olabilecektir.

Öğrenciler biçem incelemelerinde zorluk yaşıyorlar. Bir metnin, ifade olasılıklarının içinden seçimi sonucu oluştuğunu kavramadıklarından, biçem özellikleri onların dikkatini çekmemektedir. (Fix U., Wellmann H.1997:277)

Öğrenciler şiir incelemeleri derslerinde biçem kavramı ve özellikleri ile ilgili bir bilgi birikimine sahip olmadıkları için, bu konudan uzak durmakta ve özellikle yabancı dilde üretilen şiirleri anlamada ve yorumlamada zorluk yaşamaktadırlar. Bunu ortadan kaldırabilmek için incelemelere başlamadan önce biçeni tanıması ve özellikleri ile ilgili bilgi vermek ve örnekler sunmak gerekmektedir.

4. Şiir Biçemleri ve Özellikleri

Biçem, şairin duygu ve düşüncelerini özgün bir biçimde ifade etmesidir. Ancak bu şekilde tanımlamak biçimin özelliklerini içermediği için yeterli olmamaktadır. Biçemi tanımlarken dilde, etkilene ögesi olarak kullanılan, ard anlamların oluşmasını sağlayan ve türleri bulunan anlam olaylarıdır demek daha doğru olacaktır. (bkz.Reiners 1943: 46)

Biçem (Latince [Stilus]); 1. [bir bireyin] Dilsel ifade şekli. 2. bir dönemin ya da sanatçının bir bütünlüklü ve ayırt edici sunumu ve ifade şekli. (Duden 1999: 773)

Aktarılan duygu ve düşüncelerin; daha etkileyici ve inandırıcı özellikler taşıması için nasıl söylendiği oldukça önemlidir. Öyle ki duyguları ifade ederken bilinçli olarak seçilen sözcükler okuyucuda bırakılmak istenilen etkinin güçlü olmasını sağlamaktadır. Örneğin “bahar geldi” yerine “doğa renkli halısını serdi toprağa” ifadesi hem etkiyi arttırmakta hem de okuyucunun dilinin ve ifade gücünün gelişmesini sağlamaktadır.

Şiirin şekilsel özelliklere ile ilgili birçok araştırma yapılmış, ancak bunun tek başına yeterli olmadığı vurgulanmıştır. Culler ve Ludwig (Culler 2002: 102; Ludwig 1994: 75-110) çalışmalarında bu konuyu irdemiş ve şiir incelemelerinde sadece biçimsel çözümleme yapmanın şiiri kısıtlamak olduğunu belirtmişlerdir. Biçem türlerinin sağladığı anlamsal oyunlar, en az şiirin biçimsel özellikleri kadar önemli görülmekte ve araştırmalarda yapısal teknik geniş yer tutmaktadır.

Biçem her şeyden önce dilsel ifadeye uygunluktur ve daima zamana, nesneye ve amaca bağlıdır. Biçem ayrıca insanın biçim ve şekillendirme isteğinin yaşantısıdır. (Jude 1959: 8)

Şairin biçim kullanımı, aktarmak istediği duygu ve düşüncenin zaman içinde ve olaylar karşısında uğradığı değişikliklerle farklılaşmaktadır. Örneğin aşk kavramını işleyen aynı şairin başlangıçta olumlu bakışı sonucu daha süslü ifadelerle aktardığı duygularının ayrılık sonucunda farklılaşması doğaldır. Aynı şairin bile ifade tarzı değişirken, farklı şairlerin biçimlerinin de farklılaşması olağandır. Bu nedenle de biçim durağan bir kavram değildir. Bu nedenle de sınıflandırılması ve özelliklerinin kesin bir biçimde sunulması zorlaşmaktadır. Bu zorluk öğrencinin şiiri yorumlamasını zorlaştırmakta ve öğrenme sürecinin yavaşlatabilmelidir.

Yazın duygu ve düşüncelerin okuyucu tarafından hissedilmesini ve anlaşılmasını sağlamayı hedefler. Şiir türü bunu az sözcükle etkili bir şekilde sunma sanatıdır. Bu amaç biçimin şiir türündeki önemi daha da artmaktadır.

Edebi sanatlar, edebi metinlerin anlam zenginliğine bürünmesine, şaire yeni imkânlar tanımasına, anlatım ve üslupta zenginliğe, etkili ve vurucu ifadeler, estetik ve özgünlüğüne kaynak oluşturan en önemli yapısal/biçimsel tekniklerdir. (Aktaş 2002: 6)

Daha önce de belirtildiği gibi biçim kavramının tanımı yapılırken işlevlerine ve özelliklerine değinmek yeterli görülmektedir. Alıntıda yapısal/biçimsel teknik ifadesiyle biçimin sınıflandırılmasıyla ilgili bilgi yer almaktadır. Yapısal teknik olarak söz edilen daha çok anlamsal biçimlerdir. Eğretilene, benzetme, abartma, düz değişmece bu biçimlere örnek olarak verilebilir. Biçimin bu türleri anlam oyunları yoluyla aktarılmak istenilenin daha etkileyici ve özgün olarak sunulmasını sağlamaktadır. Yapısal teknik ifadenin nasıl iletildiğini belirler. Ön yineleme, son yineleme, kısaltma gibi biçimler ise biçimsel tekniklerdendir. Aktarılmak istenilenin ne şekilde sunulduğu bu tekniğin konusudur. Kısaca, yapısal teknik anlam oyunları, biçimsel teknik ise şekil düzenlemeleridir. (Aktaş 2002: 6-8)

5. Kavramlar ve Yöntemler

Şiir incelemeleri yapılırken biçimsel özelliklerin yanı sıra ifade tarzı, dil kullanım zenginliği, eğretilme, benzetme vb. anlatım olayları da göz ardı edilmemelidir. Bu nedenle öğrencilerin şiir incelemesi derslerinde temel bilgilere sahip olması gerekmektedir. Bu noktada edebiyat çözümleme ile ilgili kuramlara değinmek önemlidir. Bu kuramların çıkış noktasında sanatın dolayısıyla da şiirin doğayı ve insanı yansıtmayı fikri yer almaktadır.

- A. *Toplumsalçı Yansıtma Kuramı*: Bu kuram toplumsalçı çözümleme yöntemini benimsemiştir. Şiirin gerçekçi bir yansıtma yapması gerektiği düşünülmüş, bu nedenle çözümlemelerde şiirdeki gerçekçi çözümü aramışlardır. Şiir günlük yaşantıyı yansıtmalı ve bu yaşantı bir bütün olarak ele alınmalı, tüm bunların da bir gözleme dayanması gerektiği savunulmaktadır.
- B. *Dış Dünyaya ve Topluma Dönük Çözümleme Kuramı*: Bu kuramda çözümleme kaynağını şiirle okur arasındaki ilişkiden alır. Bu çözümlemede şairin kişiliği, aldığı eğitim, yetiştiği çevre gibi ölçütler göz önünde tutulur.
- C. *Anlatımcı Çözümleme Kuramı*: 19 yy.'da şiir çözümlemeleri ile ilgili farklı yaklaşımlar söz konusudur. Bu kuramda şiir çözümlemeleri şiiri, şairin duygu dünyasına açılan bir pencere olarak ele almıştır. Şiir duygunun dile getirilişidir. 20. yy. başlarında anlatımcılar aktarma kuramını temel alarak, şairin, bir duyguyu herkesin duyabilmesi için bunları hareket ve ses olarak aktarması gerektiğini savunmuşlar ve şiirleri bu bakış açısıyla çözümlemişlerdir.
- D. *Duygusal Etki Kuramı*: Şiirde beğeni ögesini öne çıkarmıştır. Bazı eleştirmenler bu kuramla okuduğu şiirin içinde kendi ruh serüvenlerini bulup çıkarmayı gerçek çözümleme saymaktadırlar. (bkz: Moran 1999, 17-77)

Edebiyat kuramlarına dayandırılarak yapılan şiir incelemelerinde birçok araştırmacı özellikle şiirin biçimi üzerinde durmaktadır. Şairlerin etkisi altında kaldıkları akımlara eserlerine ve hayatlarına değinerek incelemelerini bu bilgiler ışığında yapmaktadırlar. Ancak bu tür bir yaklaşım şiirin özellikle anlam açısından incelenmesi için yeterli olmamaktadır. Bu nedenle şairin biliçli olarak kullandığı biçemlerin incelenmesi, şiirini daha doğru yorumlanmasını sağlamaktadır.

Biçem incelemesinin esas itibarıyla üç bileşeni vardır: 1. dilbilimsel bileşen: dilsel olarak kodlanan ifadeleri konu eder 2. göstergebilimsel bileşen: yazar, okuyucu, tarihsel durum, konuşma nesnesi kategorilerini dikkate almayı sağlar 3. yazınbilimsel-estetik bileşen: okuyucu ve yazınbilimsel yorum ve değerlendirme arasındaki etki ilişkisini oluşturur. (Spillner 1974: 15-16)

Biçem incelemesi yapılırken alıntıda da değinilen özelliklerin göz ardı edilmemesi gerekmektedir. Özellikle dilbilimsel bileşen, kullanılan sözcük seçiminin ve sıklığının anlam üzerindeki etkisi düşünüldüğünde önemli bir rol oynamaktadır. Şiir duygu ya da düşüncenin en az sözcükle etkili ve coşkulu bir şekilde aktarımıdır.

“Edebi metinler bir anlamda geniş bir özgün metin yelpazesi olarak da değerlendirilebilir. Eğitsel amaç gütmeyen okuyucuya gerçek iletişim ortamları sunan, her seviyeye hitap edecek şekilde örneği bulunabilecek edebi metinler öğrenciye zengin bir kaynak sunar. Bu kaynak sözcük bilgisi ediniminden, sözcük ve cümle yapılarının otomatik kazanımına kadar, geniş çaplı bir dilbilgisi çalışma alanından, güzel yazma, aktif okuma ve iletişim durumlarında karşılaşılabilecek diyalog üretmeye kadar birçok beceri sahasına kapı açar” (Ermağan; Şavlı 2015; 887).

Şiir öğretimi, yazın eğitimi söz konusu olduğunda daha az önemsenen bir konu olarak ele alınmaktadır. Ancak şiir, hem diğer türlere kıyasla kısa olduğu için hem de kolay akılda kalması özelliğiyle yabancı dil derslerinde tercih edilmesi ve öğretiminin geliştirilmesi gereken bir türdür. Biçemler aracılığıyla zengin bir ifade şekli sunması ve dilsel oyunların öğrencinin ilgisini çekmesi sonucu, öğrencinin kısa sürede değişik ifade tarzlarını ve kültürel farklılıkları anlamasını sağlamakta ve böylelikle de hedef dilde daha yaratıcı olmasını geliştirmektedir. Tüm bu faydalar göz önüne alındığında şiir incelemeleri derslerinde biçim öğretiminin gerekli olduğu görülmektedir.

Şiir öğretimi tasarıları genelde öğrenci görüşleri dikkate alarak oluşturulmuştur. Bu düşüncelere göre şiir diğer türlerden daha zor, coşkulu kıldığını kutuplaştıran, sonuç olarak genelde sevilmezdir. (Katthage 2003: 20)

Şiir öğretimi dersleri planlanırken, öğrencilerin ilgi alanlarına, yaşlarına ve duygu dünyalarına daha yakın olan şiirlerin tercih edilerek, var olan önyargının giderilmesi ve dersin işlenişinin daha zevkli hale gelmesi amaçlanmalıdır. Sevilmeyen tür olarak görülen şiir, öğretimde de uzak durulan, öğrencinin şiir incelemelerine soğuk baktığı bir tür olarak algılanmaktadır. Bu nedenle en uygun yöntem seçilmelidir. Bu şekilde öğrencinin şiir çözümlemelerine karşı olan soğuk tutumu değişebilmektedir. Bu yöntemler biçimlerin karışık ve soyut olan alanlarını sadeleştirebilmekte ve biçimleri daha iyi anlatabilmektedir. Öğrenciler verilen örneklerle biçimleri tanıyabilmekte ve daha rahat çalışabilmektedir. (Werner 1994: 148-149)

Şiir çözümlemelerinde kullanılan dört temel yöntem bulunmaktadır. Yöntemlerin ortak noktası, öğrenen açısından yaratıcılığı geliştirmek ve edinilen bilgilerle yeni bilgilerin oluşmasını ve becerilerin gelişmesini sağlamaktır. Yöntemler bu amaca ulaşabilmek için öğreneni, çözümlemenin alternatif çeşitlemelerini oluşturmaya zorlamaktadır. Bu yöntemler şunlardır: (Arnold; Detering 1999: 254-256)

A. Metin Çeşitlemelerini Karşılaştırma Yoluyla Biçim Çözümlemesi (Stilistischer Textvariantenvergleich)

Metin karşılaştırma yönteminin en önemli özelliği, birbirine yakın konuları işleyen iki metnin, yazarları belirtilmeden sunulmasıdır. Bununla öğrencinin yazara ve yapıta nesnel yaklaşımı amaçlanmaktadır.

Yazarın belirtilmemesindeki en önemli neden öğrencinin daha önceki bilgilerin etkisinde kalmadan, yapıtı tamamen kendi bakış açısıyla ele alabilmesini sağlamaktır. Böylece ele alınan şiir, şairin politik, toplumsal ya da kişisel kimliğinden sıyrılıp, tamamen inceleyen kendi sözcüksel kimliğine sahip olmaktadır.

Bu yöntem uygulama sırasında yaratıcı düşünceyi geliştirdiği gibi, öğrenciye düşüncelerini rahatça ifade edebilme kolaylığı da sağlamaktadır. Ancak bu esnada zorluklar da görülmektedir. Öğrenci görüşlerinin kabul edilebilirliğini sağlayabilmek için sürekli şiirin yazarının kimliği hakkındaki ipucu üzerinde yoğunlaşmakta ve şiirin anlatmak istediğinden uzaklaşmaktadır. Dolayısıyla kendi yaratıcılığın ve özgün bakış açısından da uzaklaşmaktadır. Kısaca bu yöntem metne bağlı inceleme yönteminin şiir incelemesine dönüştürülmüş şeklidir.

B. Biçim Çeşitlemelerinin Yeniden Oluşturulması Yöntemi (Rekonstruktion von Stilalternativen)

Yöntemde, anonim ya da eski dilde şiirler ele alınarak, öğrenciden sözlük ve yan kaynaklar yardımıyla bu şiirleri güncel sözcük ve biçimlerle oluşturmasını isteyerek, bir boyutuyla öğrenene şiirin yeni şairi kimliği verilmektedir. Bu sayede öğrencinin şiire yaratma sürecinde katılması fırsatı verilerek, ilgi ve beğenisini şiir üzerine yöneltmesi sağlanmaktadır.

Başarı deneyiminin coşkusunu yaşayan öğrenci, algısını olabildiğince açmakta, dolayısıyla bütün ezberlenmiş kalıplardan sıyrılarak iç dünyasının en uzak köşelerindeki fikirlerini, ilgi ve eğilimlerini şiir aracılığıyla dışa vurabilme ve yeniden üzerinde düşünme ve yorumlama fırsatı bulabilmektedir.

Yöntem öğrenci merkezli olduğundan, öğrenci böyle bir çalışma şekli ile daha önce hiç karşılaşmamışsa zorluk çekebilmektedir.

C. Matematiksel ve Niceliksel Biçem İncelemesi (Mathematisch – quantitative Stiluntersuchung)

Bu yöntem şiirin mekanik olarak incelenmesi yöntemidir. Şiire anlamsal açıdan değil tamamen sayısal ve biçimsel açıdan bakış şeklidir. Yani sözcüklerin şiirde yinelenme sıklığı, yinelenme noktaları, satırları oluşturan harflerin sayıları, sözcükleri oluşturan harfler ve kullanım sıklıkları, cümle uzunluklarını incelemektedir.

Yöntem şiiri tek taraflı ele almasına rağmen sağladığı üç fayda vardır. Birincisi, öğrenci şiir çözümlerken bir şairin biçimsel özelliğini kavrayabilmektedir. İkincisi, yazın çalışmalarında biçimsel olarak yargının kesinleşmesini sağlamaktadır. Üçüncü olarak, anonim ve eski dildeki eserlerin günümüze kazandırılmasında biçimsel yönden yardımcı olmaktadır. Ancak yöntemin içerik çözümlemesine bir katkısı yoktur.

D. Okuyucu Tepkisini Sorgulama Yöntemi (Verfahren der Rezipientenbefragung)

Bu yöntemde okuyucunun şiire tepkisini anlayabilmek için, şiirde sözcük boşlukları ya da eksiltili cümleleri tamamlama alıştırmaları yapılmaktadır. Boşluk doldurma sayesinde alınan cevaplardan okuyucunun şiire dair genel tepkisi saptanabilmektedir. Saptama sonucu tespit edilen değişiklikler şiir inceleme yönteminde yapılması gerekenler olarak belirlenir.

Yöntemde okuyucunun temel alınması, şiirin iletişim işlevini vurgulamakta ve okuyucunun bu işlev içerisindeki önemini açığa çıkararak, okuyucunun şiirdeki değeri ortaya koyulmaktadır. Böylece okuyucu rolünü benimseyerek, ilgisini artırma hedeflenmektedir.

Asıl amaç şiiri çözümlmek değil, okuyucunun tepki şeklini açığa çıkararak, şiir kuramlarında ve araştırmalarında okurun hiçe sayılmasını eleştirmektir.

6. Biçem Öğretim Önerisi

Yapılan araştırmalar sonucunda şiir inceleme derslerinin hem öğretmen hem de öğrenci için zorluk teşkil ettiği görülmüştür. Öğretmen için, türün biçim ve anlam özelliklerinin zorluğu ve sınıflandırılmasının çok da mümkün olmadığı görülmüştür. Öğrenci açısından ise dilsel oyunların çokluğu nedeniyle anlaşılmasının zor olduğu ve bu nedenle uzak durdukları gözlemlenmiştir. Bu nedenle şiir incelenirken, makro ve mikro olmak üzere iki yapı üzerinden yola çıkılmalıdır. Makro yapı şiirin konusunu ve içeriğini kapsarken, mikro yapı ise ritim, kafiye ve mısra gibi biçimsel bilgiler, biçem araştırmaları ve şiirde kullanılan sözcüklerin irdelenmesini kapsamaktadır. Bu tür bir sınıflandırma öğretmene kolaylık sunacaktır. Bu sınıflandırma ile öğrenmen öğrenciye bilgileri daha düzenli şekilde aktararak ve dersi planlarken daha rahat olacaktır.

Ana dillerinde üretilen şiire uzak dfuran öğrencinin yabancı dilde üretilen şiiri incelemekten kaçınması elbette ki doğaldır. Özellikle hakim olmadıkları bir dilde sözcük oyunlarını anlamaları, ard anlamları kavramalı zorlaşmakta ve zaman almaktadır. Bu da özgüveni ve motivasyonu düşüren bir durumdur. Bu bağlamda şiir seçimi sırasında, öğrencilerin ilgi ve ihtiyaçlarına uygun olan şiirlerin tercih edilmesi yerinde olacaktır. Ayrıca inceleme dersi sırasında zorlandıkları alanlarda öğretmenin yardımcı olması da önyargılarının kırılmasını sağlayacaktır.

Öğrencinin, düş dünyasının etkin konuma gelmesi, düş gücünün aktif olarak kullanıma açılması, düşünme becerilerinin güçlenmesi, dil oyunları ile dilin gizemli alt alanlarının varlığının farkına varması, ifade yeterliliği ve kendini sına ortama yakalayarak dil becerilerini geliştirmeye dönük yeni stratejiler oluşturma gibi yetkinliklerini bu sayede geliştirmesi kesindir. Öğrencinin imgeleminde oluşturduğu yeni düşünce odaklı tasarımlar, onun dil ile yüzleşme süreçlerinde kendisine ön öğrenmeler ve deneyimler ortamı sağlayarak kendisini daha iyi ifade etme imkânları doğuracaktır. (Bülül 2017:17)

Öğretim yöntemi belirlenirken öncelikle öğrencinin sürece aktif olarak dahil olması amaçlanmalıdır. Kullanılan yöntemlerle farklı bir dildeki ifade ediş tarzlarını kavraması ve kendi dil dağarcığına katması önemlidir. Bu şekilde şiiri daha doğru yorumlayabilme ve duygusal zekâlarının gelişmesine yardımcı olacaktır. Bu nedenle biçim öğretimi için tüm bunları sağlayan eylemsel ve üretimsel yazın yöntemi önerilmektedir. Bu yöntem öğrencinin yabancı dilde okuma, yazma ve konuşma becerilerinin gelişmesine uygundur.

Eylemsel ve üretimsel yazın yöntemine uygun alıştırmaların seçilmesi, öğrenim sürecinin zevkli olmasını, üreterek öğrenim sürecine dahil olan öğrencinin şiir türünü ve biçimleri daha iyi kavramasını sağlayacaktır. Burada önerilen alıştırmalar şunlardır:

- Satırları birleştirme
- Paralel şiirler yazma
- Lirik metinlerin öğretiminde sözcükleri ve anlamsal çekirdeği temel alma
- Şiir tamamlama
- Düzyazıda kullanılmış ve özünden uzaklaşmış şiirleri yeniden oluşturma
- Satır aralarına yorum yazma
- Metin ile diyaloga girme
- Sahnesel yorum
- Şiire ses efektleri katma
- İki kere yazılan aynı şiiri karşılaştırma (bkz. Haas 1997: 152- 191)

Alıştırma seçkisi yapılırken öğrencinin şiir yorumlama sürecinde rol alması ve hatta şairle kendisini özdeşleştirerek, hem şiir bilgisi hem de yabancı dil bilgisini arttırması hedeflenmiştir. Örneğin paralel şiir yazma alıştırmaları ile öğrenci şair gibi davranmakta, kendi duygu ve düşüncelerini onun kimliği ile sunabilmekte ve böylelikle önyargılarında ve dilsel korkularından uzaklaşabilmektedir. Şiir tamamlama alıştırmaları ile de kendi beklentilerini daha rahat ifade edebilmekte bu da öğretmene bir sonraki şiir seçkisinde yardımcı olabilmektedir.

Tüm bu alıştırmalar uygulama sırasında öğrencinin üretimini önemli kılmakta ve böylelikle derse olan ilgiyi ve canlılığı arttırmaktadır. Ayrıca daha önce duymadıkları ya da kullanmadıkları ifadeleri öğrenerek dile olan yaklaşımlarını geliştirebileceklerdir. Bununla da kendi deneyimlerini ya da duygu ve düşüncelerini inceledikleri şiir aracılığıyla nasıl daha iyi ifade edeceklerini ve iletişim güçlerini arttırabileceklerini öğreneceklerdir.

Bu noktada incelemenin daha verimli olabilmesi için öğrencilerin önceden bir bilgi birikimlerinin olmasını ve biçim türleri ile ilgili örnekler verilmesi gerektiğini bir kez daha vurgulamak gerekmektedir.

7. Sonuç

Yabancı dil öğretiminde, şiir türü kısa oması ve ifade gücü gibi özellikleri nedeniyle önemli bir rol oynamaktadır. Başka dilde üretilen bir metnin uzunluğu, dili basit olsa bile öğrencide önyargıya neden olmaktadır. Özellikle okuma alışkanlığı güçlü olmayan öğrencilerin diğer yazın türlerinde de en az şiir kadar zorlandıkları gözlemlenmiştir.

Şiir yazılı ürünler oluşturmada önce toplumsal kültürün yerleşmeye başladığı dönemlerde dilden dile aktararak önem kazanan bir yazın türüdür. İnsanlar duygu ve düşüncelerini, inançlarını dile getirmek, yaymak ve aktarabilmek için şiir türünü kullanmışlardır. Bu noktada şiirin iletişim gücü ortaya çıkmıştır.

Çalışmada şiirin temel özelliklerine değinilmiş ve özellikle şiir incelemelerinde var olan yaklaşımlara değinilmiştir. Şiirin sadece biçimsel olarak incelenmesinin yeterli olmadığı saptanmıştır. Sadece biçimsel özelliklerin incelenmesi, öğrencinin dilini, aktarım gücünü ve ilgisini geliştirmemektedir. Bu nedenle şiir incelemeleri dersinde biçimsel özelliklerin yanı sıra biçim özelliklerinin de dahil edilmesi gerektiği vurgulanmıştır.

Şiirin biçim özellikleri, anlamsal farklılığa ve güçlü ifade şekillerine yön vermektedir. Yabancı dil öğrenen öğrencinin farklı ifade türlerini tanıması ve algılaması, hem dile olan kültürel uzaklığı ortadan kaldıracak, hem de örnekler yoluyla kendi dilinin gelişimini hızlandıracaktır. Ayrıca inceleme esnasında kullanılan alıştırmalar yardımıyla dilbilgisel eksiklikler giderilecek ve yapılar daha çok akılda kalacaktır.

Tüm bu olumlu sonuçlara ulaşabilmek için, şiir incelemesi öncesinde öğretmen ve öğrencinin konu ile ilgili bir bilgi birikiminin olması gerekmektedir. Ancak bu bilgiler geniş bir alana sahiptir ve ders saatleri düşünüldüğünde tüm bilgilerin aktarımı zorlaşmaktadır. Bu nedenle çalışmada bilginin ne şekilde aktarılması gerektiğine yönelik de öneride bulunulmuştur. Şiir incelemelerine karşı mesafeli olan ve bu konuda zorluk yaşayan öğrencinin tutumunu değiştirmek en önemli amaç olarak görülmüştür. Bu olumsuz durumu ortadan kaldırmak için şiir incelemelerine ve özellikle biçim öğretimine en uygun yöntem belirlenmiştir. Çalışmada bu bağlamda eylemsel ve üretimsel yazın öğretim yöntemi tanıtılmıştır. Bu yöntem ile öğrencinin öğrenirken üretmesi ve böylece de hem ilgilerinin artması hem de korkularının azaltılması sağlanmıştır.

Şiir çözümlemeleri dersinin daha etkin işlenmesi için belirlenen yöntemeye uygun alıştırmaların tercih edilmesi gerekli görülmektedir. Alıştırmalar seçilirken öğrencinin incele sürecine daha çok katılması, kendi duygu ve düşüncelerini aktarmada kolaylık sağlayan alıştırmalar belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu alıştırmalar ile öğrenci hem şiire hem de yabancı dile olan uzaklığını yenecek ve öğrenim daha zevkli gerçekleşecektir.

Sonuç olarak sunulan önerilerle, öğrenci şiir türüne olan önyargısını kırarak ve yöntem ve alıştırmalar yoluyla öğrenme sürecinde etkin bir rol oynayacaktır. Bu şekilde de öğrenci inceleme esnasında şiiri daha iyi anlayabilecek, daha çok zevk alacak ve duygu ve düşüncelerini daha iyi ifade edebilecektir. Ayrıca dilbilgisel yeteneklerini de geliştirebilecektir.

KAYNAKÇA

Aksan, D. (1999): *Şiir Dili ve Türk Şiir Dili*, Ankara: Engin Yayınevi.

Aksan, D. (2003): *Cumhuriyet Döneminden Bugüne Örneklerle Şiir Çözümlemeleri*, Ankara: Bilgi Yayınevi.

Aksöz, M. (2017): *Biçimler ve Uygulamalı Öğretimi*, İstanbul: Çizgi Kitabevi

- Aktaş, H. (2002): *Edebi Sanatlar*, Konya: Çizgi Kitabevi.
- Anderle, M. (1979): *Deutsche Lyrik des 19. Jahrhunderts. Ihre Bildlichkeit: Metapher- Symbol-Evokation*, Bonn: Bouvier Verlag.
- Arnold, H. & Detering, H. (1999): *Grundzüge der Literaturwissenschaft*, München: Deutscher Taschenbuch Verlag.
- Best, O. (1973): *Handbuch Literarischer Fachbegriffe*, Frankfurt am Main: Fischer Taschenbuch Verlag.
- Bülbül, M (2017): *Şiir Türünün Yabancı Dil Derslerinde Kullanımı/Contributions of Poetry to Foreign Language Teaching*, Dil Dergisi Sayı: 168/2 Temmuz-Aralık, Ankara
- Culler, J. (2002): *Literaturtheorie*, Stuttgart: Philipp Reclam jun. GmbH.
- Duden, (1999): *Das Fremdwörterbuch*, Augsburg: Weltbild Taschenbuch Verlag.
- Atun Ermağan, E., Şavlı, F. (2015). *Yabancı Dil Eğitiminde Edebi Metinler Kullanımı*, International Journal of Languages' education and teaching. p. 885-893
- Fix, U. & Wellmann, H. (Hrsg) (1997): *Stile, Stilprägungen, Stilgeschichte. Über Epochen-, Gattungs- und Autorenstile. Sprachliche Analysen und didaktische Aspekte*, Heidelberg: Universitätsverlag C. Winter.
- Haas, G. (1997): *Handlungs – und produktionsorientierter Literaturunterricht. Theorie und Praxis eines „anderen“ Literaturunterricht für die Primar-und Sekundarstufe*. Seelze- Velber: Kallmeyer'sche Verlagsbuchhandlung GmbH.
- Jude, W. (1959): *Kleine Stillehre*, Weisbaden: Kesselringsche Verlagsbuchhandlung.
- Katthage, G. (2003): *Didaktik der Metapher*, Dortmund: Universität Dortmund.
- Kudret, C. (1980): *Örneklerle Edebiyat Bilgileri*, İstanbul: İnkılap ve Aka Kitabevleri.
- Ludwig, Hans W. (1994): *Arbeitsbuch Lyrikanalyse*, Tübingen: Gunter Narr Verlag.
- Moran, B (1999): *Edebiyat Kuramları ve Eleştiri*, İstanbul: İletişim Yayıncılık
- Reiners, Ludwig (1943): *Stilkunst. Ein Lehrbuch Deutscher Prosa*, München: C.H. Beck'sche Verlagsbuchhandlung.
- Spillner, Bernd (1974): *Linguistik und Literaturwissenschaft. Stilforschung, Rhetorik, Textlinguistik*, Stuttgart: Verlag W. Kohlhammer.
- Walldmann, Günter (2000): *Produktiver Umgang mit Literatur im Unterricht. Grundriss einer Produktiven Hermeneutik: Theorie, Didaktik, Verfahren, Modelle*, Hohengehren: Schneider Verlag.
- Werner, Hans Ludwig (1994): *Arbeitsbuch Lyrikanalyse*, Tübingen: Günter Narr Verlag.